

Л. М. Тептюк,
О. С. Худолей

НА ВАРТІ ІДЕАЛІВ ПРАВДИ І СПРАВЕДЛИВОСТІ: НАРИС ПРО ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ МИКОЛИ СКИБИ

У статті досліджено життєвий шлях та професійну діяльність заслуженого юриста України Миколи Григоровича Скиби. Зібрано матеріали та вивчено деякі сторінки його біографії. Особливу увагу звернено на час його роботи у судовій системі та його внесок у розвиток Господарського суду Черкаської області.

Ключові слова: *біографія, життєвий шлях, професійні якості, господарський суд, судова система, історико-правовий аспект, наукове дослідження.*

Актуальність теми. Дослідження особистості є актуальним для сучасної історичної науки, адже саме вона творить історію. Людина є учасником подій та їх рушійною силою. Прийняте рішення, проголошений вирок, виданий наказ чи розпорядження часто впливають не лише на конкретну долю, але і на суспільство в цілому.

Такою особистістю був Микола Григорович Скиба. Велику частину свого життя, понад 35 років, присвятив він служінню Феміді. На його долю випало бути очевидцем багатьох потрясінь, реформ та змін як у судовій системі України, так і у державі в цілому. Але він завжди залишався вірним принципам чесності, об'єктивності, непідкупності, гуманізму, людинолюбства.

У працях, присвячених проблемам становлення і розвитку судової влади в Україні, згадуються деякі біографічні дані М. Г. Скиби, але вони є частковими і йдуть в контексті розбудови судової влади загалом. Окремого дослідження на вказану тему немає. Дослідниками, як правило, вивчались історико-правові аспекти перетворень у господарському судочинстві в цілому в Україні. Дані питання були предметом розгляду таких провідних вчених, як: І. А. Балюк, О. А. Беяневич, В. І. Бобрик, С. В. Васильєв, С.Ф. Демченко, І. Г. Побірченко, О. П. Подцерковний, Д. М. Притика, Є. А. Таликін, О. І. Харитонова та ін.

Мета дослідження полягає у тому, щоб привернути увагу громадськості та вивчити біографію і професійну діяльність М. Г. Скиби, який все своє життя працював заради панування справедливості та законності.

Предметом дослідження є життєвий шлях Миколи Григоровича Скиби.

Народився Микола Григорович Скиба 15 січня 1942 року у с. Демки Іркліївського району (нині – с. Придніпровське Чорнобаївського району) Черкаської області. За національністю українець.

Трудову діяльність розпочав у 1958 році, працюючи у будівельному управлінні № 1.

З листопада 1961 року по вересень 1964 року проходив строкову військову службу.

У 1966–1970 роках навчався у Харківському юридичному інституті, після закінчення якого був розподілений на роботу у судові органи.

У 1970 році проходив стажування в районних судах Черкаської області та Черкаському обласному суді. У грудні 1970 року був обраний судьєю Катеринопільського району Черкаської області [2, с. 426].

У липні 1980 року був обраний членом судової колегії у кримінальних справах Черкаського обласного суду. На цій посаді працював до обрання його у 1981 році заступником голови обласного суду. Як заступник голови суду очолював судову колегію у кримінальних справах.

Прийняття Конституції СРСР 1977 року підняло арбітражну систему на якісно новий рівень. 30 листопада 1979 року Верховною Радою СРСР був прийнятий Закон СРСР «Про державний арбітраж», який визначив підвищення ролі органів державного арбітражу в зміцненні законності в господарських відносинах. На основі цього Закону Рада Міністрів СРСР затвердила Положення про Державний арбітраж при Раді Міністрів і Правила розгляду господарських спорів державними арбітражами. Роль арбітражу зводилася тепер не лише до вирішення спорів, а й вбачалася у активному впливі на дотримання законності і господарської дисципліни, в усуненні недоліків в господарській діяльності, забезпеченні однакового і правильного застосування чинного законодавства, сприянні вдосконаленню законодавства.

У грудні 1989 року обласною Радою народних депутатів М. Г. Скиба призначений Головним державним арбітром державного арбітражу Черкаської області [5, с.95].

Завдяки досягнутому високому професійному рівню та фаховим здібностям в галузях цивільного та господарського права, з 1989 року був призначений на посаду головного державного арбітра державного арбітражу Черкаської області.

З 1991 року принципово змінився характер арбітражного судочинства. 6 листопада 1991 року був прийнятий Арбітражний процесуальний кодекс України, який встановлював процедуру прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності. Назріла об'єктивна необхідність введення в суді спеціалізації суддів. З 1992 року М. Г. Скиба став головою суду, де працювало вісім суддів: заступник голови суду О. Ф. Синиця, судді І. А. Анісімов, М. В. Дорошенко, В. В. Калач, Г. М. Ольшанський, І. І. Упир та В. А. Швидкий. Кількість розглянутих справ постійно збільшувалася, спори ставали дедалі складнішими, тому з метою забезпечення належного розгляду нових категорій спорів (про банкрутство, про надходження платежів до бюджету) у 1998 році були створені спеціальні колегії з їх розгляду [3, с. 513].

У цьому ж році М. Г. Скибі присвоєно перший кваліфікаційний клас судді.

На початок 2000 року у суді вже працювало 12 суддів та 15 спеціалістів. Упродовж 1994 – 2003 років на посади суддів були призначені В. І. Коваленко, В. В. Єфіменко, Н. М. Курченко, В. В. Шумко, А. Д. Пашенко, О. Б. Василенко, К. І. Довгань, Ю. А. Хабазня, В. В. Потапенко, Н. М. Спаських та О. В. Чевгуз.

Прийнята 28 червня 1996 року Конституція України започаткувала новий етап у реформуванні системи судоустрою та процедури провадження справ у судових органах. Відповідно до Конституції було внесено зміни до законів України «Про статус суддів», «Про органи суддівського самоврядування», «Про судоустрій України», до Арбітражного процесуального кодексу України, відповідно до яких замість арбітражних судів було запроваджено господарські суди та утворено апеляційні господарські суди.

Законом України від 21 червня 2001 року № 2538 «Про внесення змін до Закону України «Про арбітражний суд» замість арбітражних судів було передбачено систему господарських судів. Господарські суди стали спеціалізованими судами в системі судів загальної юрисдикції. Це свідчило про важливу роль, яка відводилася державою цій системі судових органів, що були створені оперативнo та якісно вирішувати спори у сфері підприємництва, сприяючи тим самим розвитку нашої економіки та її привабливості для іноземних інвесторів. Спеціалізація судів і виділення їх в систему господарських судів є ознакою демократизації судової влади, сприяє єдності судової практики, а в кінцевому рахунку більш досконало забезпечує захист прав та інтересів учасників спірних відносин. Господарський процесуальний кодекс України, який діяв до 15 грудня 2017 року, був прикладом лаконічності, виваженості та чіткості нормативно-правового акту, який забезпечував швидкість вирішення майнових та інших спорів у сфері підприємництва.

З 1 червня 2002 року до штату апарату суду було введено посади помічників суддів та судових розпорядників.

До 2006 року М. Г. Скиба був головою Господарського суду Черкаської області. Відповідно до Постанови Верховної Ради України від 16 березня 2006 року № 3568-IV М. Г. Скибу звільнено з посади судді у зв'язку із поданням заяви про відставку. По сьогоднішній день у складі колективу суддів господарського суду Черкаської області працюють судді, яких він особисто підбирав на ці відповідальні посади, заклавши міцну основу здорових стосунків у колективі. Саме тому серед суддів ніколи не стояла проблема плинності кадрів, і лише вихід у відставку був завершенням кар'єри судді господарського суду Черкаської області. Тому сьогодні, оглядаючись на свій професійний шлях, кожен суддя із вдячністю та глибокою повагою згадує ту неоціненну роль, яку зіграв М. Г. Скиба у його долі.

Працюючи на посаді голови суду, Микола Григорович ніколи не був лише адміністратором. Саме ним було запроваджено щотижневі наради суддів для вирішення всіх поточних питань роботи суду, але в першу чергу для

глибокого аналізу причин скасування рішень та вжиття заходів до забезпечення єдності судової практики в суді. Всі судові рішення, які проходили стадії апеляційного та касаційного оскаржень, ним особисто вивчалися та аналізувалися, зверталася увага всіх суддів на допущені помилки.

Двері кабінету голови суду завжди були відкриті як для відвідувачів, так і для працівників суду, які потребували поради чи конкретної допомоги. Щира підтримка і добра порада М. Г. Скиби у скрутну хвилину завжди додавала сил і наснаги рухатися далі.

Багато часу М. Г. Скиба приділяв і вихованню молодого покоління юристів, їх професійній підготовці. Він ніколи не був зверхнім чи зарозумілим, чим нерідко страждають інші очільники високих посад. Навпаки, з радістю ділився своїм досвідом та професійними знаннями, отримуючи справжнє задоволення бути корисним іншим.

Збереглися особисті спогади М. Г. Скиби про його професійну діяльність, фрагменти інтерв'ю для різних періодичних видань, які яскраво характеризують особистість Миколи Григоровича.

Один із таких фрагментів пропонуємо Вашій увазі.

– «Ви працювали в судах різної юрисдикції. У якому суді вам найкраще і найлегше працювалося?»

– Найбільш цікавою і водночас напруженою була робота в арбітражному суді області, який згодом реформувався у господарський суд. До речі, цього року ми святкуватимемо 20-річчя створення Господарського спеціалізованого суду. Саме робота в арбітражному і господарському судах найбільш пам'ятна для мене, хоч вона була і не простою, особливо на початку 90-х років. Це був період приватизації майна, зародження ринкових відносин, появи господарських спорів. Проте у будь-якій ситуації ми могли отримати допомогу від Вищого господарського суду України на чолі з Дмитром Притикою та його вдало підбраною командою.

– А як ви реагували, коли до вас телефонували з чиновницьких кабінетів?

– Відповідав: «Подивимось, розглянемо, нічого не обіцяю»... і приймав законне рішення.

– У справах, де замішані великі гроші чи влада, будь-якого суддю можна поставити у такі умови, що у нього не буде іншого виходу, ніж прийняти «потрібне» рішення.

– Кожний суддя, який добре знає процесуальний закон, може знайти для себе підставу, щоб ухилитися від удару. Незалежно від того, чи йому пропонують хабара, чи обіцяють створити перешкоди по службі, або погрожують розправою. Суддя завжди має право на самовідвід, направити справу в інше русло і навіть скерувати справу в інший суд. А коли це робити не вмієш, треба шукати іншу професію...

– Що, на вашу думку, є головним для судді?

– Не допустити сісти собі на голову. Один раз дозволиш – будуть все життя на тобі їздити. Треба вміти будувати свою роботу із владою, право-

охоронними та контролюючими органами так, щоб і тобою не керували, і не конфліктувати з ними. А це вже – мистецтво!» [6].

Отже, працюючи тривалий час на керівних посадах в системі загальних та господарських судів, М. Г. Скиба відіграв значну роль в професійному становленні молодих суддів, які наслідували його приклад сумлінного виконання своїх службових обов'язків та доклав значних зусиль для здобуття ними практичного досвіду роботи. Всього на посадах судді в названих судових органах М. Г. Скиба пропрацював понад 35 років.

Працював викладачем правових наук у коледжі, технікумі та інститутах. Був головою обласної виборчої комісії з виборів до Верховної Ради України та місцевих рад.

Під керівництвом М. Г. Скиби Господарським судом Черкаської області забезпечувалося неухильне виконання покладених на суд функцій здійснення правосуддя в сфері господарських відносин. Проводився постійний аналіз динаміки господарських спорів, що знаходилися на розгляді суду, забезпечувався захист порушених прав та охоронюваних законом інтересів господарюючих суб'єктів. М. Г. Скибою постійно координувалася робота суду з іншими правоохоронними та контролюючими органами щодо дотримання суб'єктами господарювання вимог чинного законодавства та боротьбі із злочинними проявами у сфері бюджетних, податкових, банківських та інших правовідносин.

За довготривалу роботу в судових органах, внесок у зміцнення законності при відправленні правосуддя, забезпечення виконання завдань суду щодо дотримання законодавства у сфері господарських відносин в Черкаській області неодноразово відзначався відомчими заохочувальними відзнаками. У 1988 році від імені Президії Верховної Ради СРСР був нагороджений медаллю «Ветеран праці».

Так, у 1992 році був нагороджений Знаком «Почесний працівник арбітражного суду», у 2001 році був відзначений Почесною відзнакою II ступеня Вищого арбітражного суду України, у 2003 році – Знаком «Почесний працівник господарського суду України», у 2004 році нагороджений Почесною грамотою Президента України, у 2006 році – Знаком «Ветеран Господарського суду України», у 2006 році Подякою голови Київського міжобласного господарського суду.

У 1999 році за багаторічну роботу у судових органах, за значну роботу у підборі та навчанні молодих фахівців права, за вагомий особистий внесок у зміцнення законності і правопорядку та високий професіоналізм, Указом Президента України від 11 грудня 1999 р. № 1543/99, Скибі Миколі Григоровичу присвоєно почесне звання «Заслужений юрист України».

У 2011 році, вже перебуваючи у відставці, Скиба Микола Григорович був нагороджений Почесною відзнакою «Знак Пошани». Ця відзнака стала підсумком його багаторічного досвіду роботи суддею та головою суду, високого професіоналізму, особистого внеску у забезпечення незалежності

суддів та судової системи, значних досягнень у сфері розвитку системи господарських судів України.

Список використаних джерел

1. Конституція України прийнята 26 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page3>.
2. Господарські суди України: історичний нарис, портрети, події. – Наук.-попул. видання. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. – 464 с.
3. Господарські суди України: від заснування до сьогодення / Б. Ю. Львов, Г. А. Кравчук та ін. – К. : Мистецтво, 2016. – 784 с.
4. Становлення господарської Юрисдикції в Україні – 20 років досвіду. Проблеми і перспективи: матеріали науково-практичної конференції (24-26 травня 2011 року, м. Одеса) / Вищий господарський суд України: Одеський апеляційний господарський суд; від. за вип. : А. Й. Осетинський. – Одеса : Астропринт, 2011. – 596 с.
5. Апеляційні та місцеві господарські суди України : наук.-попул. видання / Вищий господарський суд України. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 360 с.
6. Архів господарського суду Черкаської області. – Ф. 4181. – Оп. 10С. – Спр. 02-09. – 59 арк.

References

1. Konstytutsiya Ukrayiny pryunyata 26 chervnya 1996 roku [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page3>.
2. Hospodars'ki sudy Ukrayiny: istorychnyy narys, portrety, podiyi. – Nauk.-popul. vydannya. – K. : Vydavnychyy Dim «In Yure», 2006. – 464 s.
3. Hospodars'ki sudy Ukrayiny: vid zasnuvannya do s'ohodennya / B. Yu. L'vov, H. A. Kravchuk ta in. – K. : Mystetstvo, 2016. – 784 s.
4. Stanovlennya hospodars'koyi Yurysdyktsiyi v Ukrayini – 20 rokiv dosvidu. Problemy i perspektyvy: materialy naukovo-praktychnoyi konferentsiyi (24-26 travnya 2011 roku, m. Odesa) / Vyshchyy hospodars'kyy sud Ukrayiny: Odes'kyy apelyatsiynyy hospodars'kyy sud; vid. za vyp.: A. Y. Osetyns'kyy. – Odesa : Astroprynt, 2011. – 596 s.
5. Apelyatsiyni ta mistsevi hospodars'ki sudy Ukrayiny: nauk.-popul. vydannya / Vyshchyy hospodars'kyy sud Ukrayiny. – K. : Yurinkom Inter, 2011. – 360 s.
6. Arkhiv hospodars'koho sudu Cherkas'koyi oblasti. – F. 4181. – Op. 10S. – Spr. 02-09. – 59 ark.

Стаття надійшла до редакції 01.12.2017 р.

**Л. Н. Тептюк
О. С. Худолей**

На страже идеалов правды и справедливости: очерк о жизни и деятельности Николая Скибы

В статье исследованы жизненный путь и профессиональная деятельность заслуженного юриста Украины Николая Григорьевича Скибы. Собраны материалы и изучены некоторые страницы его биографии. Особое внимание уделено его работе в судебной системе и вкладу в развитие Хозяйственного суда Черкасской области.

Ключевые слова: биография, жизненный путь, профессиональные качества, хозяйственный суд, судебная система, историко-правовой аспект, научное исследование.

**L. M. Teptyik
O. S. Khudolei**

On guard of the truth and justice ideals: an essay on the life and activities of Mykola Skyba

In the article the life path and professional activities of Mykola Hryhorovych Skyba, the Honored Lawyer of Ukraine, are researched. The materials concerning his biography are collected and some information about him is analyzed. The main attention is paid to the period of his work in the justice system and his contribution into the development of Commercial Court in Cherkasy Region.

Key words: biography, life path, professional qualities, commercial court, judicial system, historical-legal aspect, scientific research.